

КАФЕДРА ТЕОРІЇ МУЗИКИ

Основи теорії музики

Освітній ступінь	бакалавр
Спеціальність	034 «Культурологія»
Освітня програма	Музична культурологія

Курс	1,2
Семестр	1,2,3,4

Статус	Обов'язкова
--------	-------------

ECTS	10,5
Годин	315
Лекції	68
Семінари	68
Практичні	68
Самостійна робота	111

Семестровий контроль	заліки, екзамени
----------------------	------------------

Інформація про викладача

ПІБ	Сюта Богдан Омелянович професор, доктормистецтвознавства
Профіль викладача	https://scholar.google.com/citations?hl=en&pli=1&user=wUcYu6IAAAAJ
e-mail	theodotius@i.ua

Анотація навчальної дисципліни

Соціальні перетворення в Україні тісно пов'язані з оптимальним використанням можливостей системи вищої освіти, в якій за часи незалежності відбулися суттєві зміни. Реформа вищої освіти спрямована на покращення викладання фахових дисциплін, як того вимагає сучасність, з урахуванням досвіду вітчизняних і зарубіжних вищих навчальних закладів. Це спонукає до подальшої системної трансформації гуманітарної освіти, модернізацію традиційних і впровадження суттєво нових курсів. Практика надання вищої освіти в гуманітарних і творчих вузах України передбачає здобування студентами глибоких академічних знань, формування наукового світогляду, гуманістичного потенціалу особистості, її високої духовності як необхідної умови розвитку українського демократичного суспільства.

Курс орієнтований на здобуття студентами базових знань з теорії музики та їх практичне використання або творчий розвиток здобутих знань і навичок. Зокрема, розширення інтелектуального та художнього світогляду студента, можливість орієнтуватися у сучасних явищах художньої і мистецької практики. В опануванні курсу спираємося на знання, уміння та навички, що їх студенти набувають під час вивчення курсів гуманітарних та соціально-економічних дисциплін, предметів загально-професійного циклу. Культурологові необхідно співвідносити фахові музичні знання та

навички в царинах елементарної теорії музики, гармонії, сольфеджіо, поліфонії, музичної форми, музичної комунікації та аналізу музичних творів із загальними відомостями про основи культурології, сфери культури, її структуру та функції, культурну традицію та новаторство. Отже, **метою курсу** є набуття досконалого володіння основами музично-теоретичних дисциплін, яке дозволяє глибоко осмислювати музично-культурні феномени, вивчати музичні твори, їхню стилістику, реконструювати логіку розвитку музично-культурних процесів, розглядати музичні артефакти у різних суспільних контекстах та розуміти специфіку музичного спілкування.

Завдання курсу – на тлі розгорнутого музично-культурного матеріалу навчити студентів:

1. Розрізняти, формулювати та усвідомлювати музично-теоретичні проблеми у контексті минулого і сучасного культурно-мистецького життя, розширювати їх культурно-мистецький світогляд.
2. Використовувати і систематизувати знань з теорії музики як важливої складової освіти високопрофесійного діяча культури і мистецтва, підвищувати рівень його інтелектуальної компетенції.
3. Прищепити навички самостійного мислення, що спирається на класичні зразки.
4. Навчити усталеної поняттєвої основи для творчого пошуку у власному розв'язанні проблем музично-культурної практики з урахуванням специфіки навчального закладу.

Структура курсу. Курс «Основи теорії музики» будується на традиційних засадах академічної освіти і спирається на послідовне вивчення основних розділів теорії музики, які викладаються у лекційному курсі і вивчаються за класичними музичними текстами та за підручниками. Художньо-творча специфіка вузу знайшла відбиття в особливому підкресленні культурологічної і загально-мистецької проблематики. Водночас робиться наголос на розумінні художньої творчості, саморозумінні митця і його вмінні тлумачити явища музичних культур та мистецтва як провідних орієнтирів для сучасної музично-культурологічної думки. Виклад матеріалу постає як кореляція культурно-мистецьких проблем з теоретико-проблемним викладом і тлумаченням головних понять і категорій теорії музики. Курс «Основи теорії музики» передбачає проведення практичних занять у формі семінарів та бесід, написання контрольних модульних робіт з метою навчити розумінню музично-теоретичної проблематики, а також для кращого засвоєння і перевірки знань із зазначеного предмету.

Для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта, Google Meet, Zoom.

Перелік тем

Тема 1. Гармонія: явище, поняття, предмет. Роль гармонії в феномені музичного цілого.

Семінар Становлення вчення про гармонію.

Тема 2.. Дві сторони гармонії – фонічна і ладова (загальні поняття). Психологічні чинники в осмисленні закономірностей гармонії.

Семінар. Ритм, фактура і тембр у гармонії.

Тема 3. Гармонічні основи будови музичного твору. Функційність у музиці й гармонії.

Семінар. Метроритм у музичному мисленні і сприйманні.

Тема 4. Поняття співзвуччя і акорду. Музична тканина – склад, види фактури, основи голосоведення.

Семінар. Типи викладу й основи музичного синтаксису.

Тема 5. Ладова сторона гармонії (загальні поняття). Ладові системи. Лад в музиці класично-романтичної епохи.

Семінар. Нові способи ладової організації.

Семінар. Ладові і фактурні особливості гармонії української народної музики.

Тема 6. Внутрішньоладова хроматика. Альтераційне загострення тінць. Альтеровані акорди.

Семінар. Дванадцятитонові системи діатонічного типу.

Тема 7. Хроматика. Загальна теорія модуляцій. Гармонічне споріднення тональностей.

Семінар. Гармонія в музичній формі.

Тема 8. Гармонічна, мелодична та ритмічна фігурація.

Семінар. Лінеаризація фактури як чинник розбудови системи ладогармонічних засобів.

Тема 9. Ладовий синтез: мажоро-мінорні й міноро-мажорні системи. Інші лади.

Семінар. Різновиди ладових систем.

Тема 10. Ускладнені види альтерації і хроматизму. Енгармонізм. Дванадцятитонові системи.

Семінар. Мікрохроматика і електроакустика.

Тема 11. Нові гармонічні явища у музиці кінця XIX – XX ст.

Семінар. Гармонія на початку XXI ст.

Тема 12. Гармонія і музичні жанри. Гармонічні стилі.

Семінар. Музично-теоретичні системи в європейській музичній культурі.

Тема 13. Поліфонія: явище, поняття, предмет. Роль поліфонії в феномені музичного цілого. Огляд історичної еволюції багатоголосся.

Семінар. Види поліфонічного викладу.

Тема 14. Жанри і форми середньовічного багатоголосся. Поліфонія *Ars antiqua*. *Cantus planus* і *Cantus firmus*. Тропи. Мелізми.

Семінар. Поліфонія епохи *Ars nova*. Тропи. Мелізми.

Тема 15. Мелодика та риси поліфонії суворого письма.

Семінар. Поліфонічні форми і жанри в епоху суворого стилю.

Тема 16. Двоголосся і триголосся суворого стилю. Жанри двоголосної і триголосної музики.

Семінар. Закономірності і правила дво- і триголосного письма суворого стилю.

Тема 17. Теорія імітації. Форми імітації.

Семінар. Жанри імітаційної поліфонії суворого стилю.

Тема 18. Форми і жанри вокально-хорових творів суворого стилю. Особливості поліфонічного письма тієї епохи. Риси поліфонії національних шкіл.

Тема 19. Українське співоче мистецтво XIII – XVIII ст. Народнопідголоскова та контрастна поліфонія. Хорове багатоголосся XVI – XVII ст.: партесний спів. Поліфонія в українському хоровому концерті XVIII ст.

Семінар. Перехід до ладової системи мажору-мінору та його вплив на поліфонічну музику.

Тема 20. Поліфонія вільного стилю. Загальна характеристика багатоголосся вільного стилю.

Семінар. Особливості і закономірності поліфонічного письма вільного стилю.

Тема 21. Поліфонічний тематизм у вільному стилі: становлення й еволюція.

Семінар. Жанрові переломлення поліфонічного тематизму вільного стилю.

Тема 22. Імітація поліфонії вільного стилю. Еволюція імітаційних форм. Фуга. Формування, типи, еволюція та трансформації фуги.

Семінар. Два типи фуги: класична fuga і річеркар.
Тема 23. Складні фуги. Дихотомічні цикли з фугами.
Семінар. Вокально-хорові фуги. Фуги і фугоподібні форми в гомофонних жанрах.
Тема 24. Пасакалія і чакона. Великі поліфонічні форми. Сучасні поліфонічні твори.
Семінар. Особливості поліфонічного мислення у творчості композиторів ХХ ст.
Тема 25. Предмет аналізу музичних творів: мета та завдання.
Тема 26. Музична комунікація. Музичне спілкування. Музична мова та мовлення.
Семінар. Поняття про дискурс в музиці.
Тема 27. Музичний жанр. Музичний стиль. Музична форма.
Семінар. Творчі і мовленнєві жанри в музиці: характеристики і функціонування.
Тема 28. Елементи музичної тканини та їх функції. Функції структури та музична подія.
Семінар. Тема та тематизм у музиці гомофонного складу.
Тема 29. Музичний синтаксис. Метроритмічна організація музичного матеріалу. Масштабно-синтаксичні структури.
Семінар. Семантика музичних лексем.
Тема 30. Функції частин в музичній формі. Типи викладу матеріалу.
Семінар. Засоби експонування та принципи розвитку матеріалу.
Тема 31. Тактометричний період. Класифікація періодів.
Семінар. Різновиди періодів у музиці ХVІІ – ХХІ ст..
Тема 32. Прості форми: двочастинна та тричастинна.
Семінар. Різновиди простих форм в інструментальній і вокальній музиці ХІХ ст.
Тема 33. Складні форми (розвинута дво- та тричастинна) та їх різновиди.
Семінар. Складні форми у циклічних творах.
Тема 34. Музичні форми західноєвропейського бароко. Поліфонічні форми.
Семінар. Слово і музика. Проблема музичного супроводу.
Тема 35. Рондо і його різновиди. Рондоподібні форми.
Семінар. Рондоподібні форми у вокальній творчості.
Тема 36. Варіаційна форма і її історичний розвиток.
Семінар. Остинатні варіації: типи та еволюція.
Тема 37. Сонатна форма та її різновиди.
Семінар. Різновиди сонатних форм у музиці романтизму.
Тема 38. Циклічні форми. Контрастно-складові форми. Формотворення в кантатно-ораторіальних і сценічних жанрах.
Семінар. Принципи формотворення у музиці ХХ ст.

Форми та технології навчання

Лекції, семінарські заняття, практичні заняття і презентації

Навчальні ресурси

Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються у відповідну групу MOODLE.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Участь у обговореннях та доповнення на семінарах	10
2.	Реферат за обраною тематикою	10
3.	Презентація завдань за обраною тематикою	10
4.	Відвідування лекцій	10
5	Підсумкова контрольна робота	10
6.	Екзамен (залік)	50
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів

Оцінка „**ВІДМІННО**”: Досконала відповідь. Студент володіє глибокими і міцними знаннями, здатний самостійно мислити, може визначати тенденції та протиріччя процесів, аналізувати їх причини, робить аргументовані висновки, успішно вирішує практичні та творчі завдання.

Оцінка „**ДОБРЕ**”: Чіткі відповіді з незначними несуттєвими неточностями, або ж відповіді правильні, однак неповні, або при всіх правильних відповідях відсутнє достатньо самостійне мислення. Недосконало виконані практичні завдання.

Оцінка „**ЗАДОВІЛЬНО**”: Схематичні, неповні або приблизні, частково неправильні відповіді, практичні завдання виконані з помилками, відсутні відповіді на допоміжні запитання викладача.

Оцінка „**НЕЗАДОВІЛЬНО**”: неправильні відповіді на переважну більшість запитань, або повна відсутність відповідей. Студент не розуміє основного навчального матеріалу, не здатний відтворити головні етапи та охарактеризувати базові засади розвитку теорії музики або сутність головних теоретичних понять, не може виконати практичних завдань.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

Позааудиторні заняття

Передбачається у межах вивчення навчальної дисципліни участь студентів у міжнародних та вітчизняних конференціях, конкурсах творчих робіт, круглих столах, фестивалях тощо.

